

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI



"TASDIQLAYMAN"

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

A.A.Elmuurodov

2024 yil " " avgust

ASALARILARNING YUQUMSIZ KASALLIKLARI
FANI BO'YICHA

SILLABUS

Bilim sohasi: 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va
veterinariya
Ta'lim sohasi: 840000 – Veterinariya
Mutaxassisliklar: 70840109 – Asalari kasalliklari

Samarqand – 2024



Modul / FAN SILLABUSI
Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat
xafsizligi fakulteti
70840109 – Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari
mutaxassisligi



Fan nomi:	Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	AYK1206
Yil:	1
Semestr:	1-2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	40
Amaliy mashg'ulotlar	50
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FMI	Magistrlarga Asalarilarning yuqumsiz kasalliklari" fanining o'qitishdan maqsad – talabalarda asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish, modda almashinuvi buzilishlari va ko'payish organlari kasalliklarining kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmi, simptom va sindromlari, tashxis qo'yishda informativ ma'lumot beruvchi gemotologik testlarning ahamiyati hamda davolash va oldini olishning ilmiy asoslangan zamonaviy usullari bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.
------------	--

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	Hayvonlar biokimyosi
2.	Hayvonlarni oziqlantirish
3.	Hayvonlar anatomiyasi
4.	Hayvonlar fiziologiyasi
5.	Hayvonlar patofiziologiyasi
6.	Ichki yuqumsiz kasalliklar
7.	Klinik diagnostika va rentgenologiya

8.	Epizootologiya
9.	Parazitologiya

Ta'lim natijalari (TN)	
	<i>Bilimlar jihatidan:</i>
TN1	- asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi, oziqalardan zaharlanishlari hamda ko'payish organlari kasalliklarining tarqalishi. iqtisodiy zarari, asosiy sabablari, rivojlanishi, simptom va sindromlari hamda ertachi tashxisi;
TN2	asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari hamda zaharlanish kasalliklariga tekshirishda klinik, va boshqa laborator tekshirishlar o'tkazish va ularning natijalarini tahlil qilishni, baliqlarning nafas, ovqat hazm qilish, modda almashinuvi buzilishi ko'payish organlari kasalliklarini hamda oziqalardan zaharlanishlarini aniqlash, davolash hamda ularning oldini olish chora-tadbirlarini;
TN3	Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda modda almashinuvi buzilishi ko'payish organlari kasalliklarini ilmiy asoslari haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN4	to'liq klinik hamda zamonaviy laborator tekshirishlar o'tkazish orqali asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish, zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklariga to'g'ri tashxis qo'yish, kasal asalarilardan patologik materiallar va qonni laborator tekshirishlardan o'tkazish nazariy va ilmiy asoslarni bilishi kerak;
	<i>Ko'nikmalar jihatidan:</i>
TN5	Asalarilarni nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari hamda zaharlanish kasalliklariga tekshirishda klinik, va boshqa laborator tekshirishlar o'tkazish va ularning natijalarini tahlil qilishni;
TN6	Asalarilardan patologik materiallar va qonni laborator tekshirishlardan o'tkazish hamda asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish, turli zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish ega bo'ladi;
TN7	Asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish, zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklariga to'g'ri tashxis qo'yishni, bajara oladi;
TN8	Asalarilarning yuqumsiz kasalliklarni hamda saqlash sharoitlarini

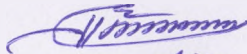

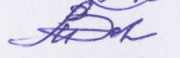
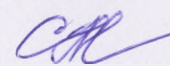
aniqlash, davolash hamda oldini olishning bajara oladi.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Asalarilar oilasining biologiyasi, asalari oilasi
M2	Asalarilar bilan ishlash qoidalari, ular bilan ishlashda qo'llaniladigan asbob uskunalar.
M3	Asalari lichinkalarining shamollashi, asalari oilasining kasalliklari.
M4	Asalarilar lichinkalarininng dimiqishi
M5	Asalarilar lichinkalarininng o'sishdan qolishi
M6	Asalarilarning modda almashinuvi buzilishlari
M7	Asalarilarda padli toksikoz
M8	Asalarilarni saqlash va oziqlantirish qoidalarining buzilishidan kelib chiqadigan kasalliklari.
M9	Asalarilarning och qolish kasalligi. Uglevodlar yetishmasligi kasalligi.
M10	Asalarilarning o'g'irliklari.
M11	Asalari oilasining tarqab ketishi.
M12	Sharbatdan zaharlanish kasalligi
M13	Gul changidan zaharlanish kasalligi
M14	Osh tuzidan zaharlanish
M15	Asalarilarning fitotoksikozlari.
M16	Oqsil almashinuvi buzulishlari.
M17	Asalarichilikda veterinariya ishlari
M18	Asalarilarning pestisidlar bilan zaharlanishi.
M19	Asalarilarning ishlab chiqarish chiqindilaridan zaharlanishi.
M20	Asalarilarning ximiyaviy birikmalardan zaharlanishi.
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Asalarilar oilasining biologiyasi va o'ziga xos xususiyatlari
A2	Asalarilarning taraqqiyotidagi bosqich va davrlari
A3	Asalari oilalarining nobud bo'lishi sabablari va oldini olish usullari
A4	Asalarilarilarga qo'llaniladigan dori vositalari va ularni qo'llash usullari
A5	Asalarichilikda veterinariya tadbirlari
A6	Asalari oilasining lichinkalarini nobud bo'lishi, dimiqishi kasalliklarini davolash va oldini olish chora-tadbirlari.

Mualliflar:	S.B.Eshburiyev – SamDVMCHBU “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrası dotsenti, veterinariya fanlari doktori
E-mail:	eshburiyev81@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrası
Taqrizchilar:	1. B.A.Elmurodov–VITI direktori, veterinariya fanlari doktori 2. A.A.Nurullayev - Samarqand viloyati veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish davlat boshqarmasi boshlig'i b.f.n

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2024 yil 29-avgustdagi 1-sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasining 2024 yil ___ avgustdagi ___ sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i  R. Ro'ziqulov
Magistratura bo'limi boshlig'i  K. O'roqov
Kafedra mudiri  Z.B. Mamatova
Tuzuvchilar  S.B. Eshburiyev

- aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
 - berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
 - konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa meъyoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
 - fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
 - tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;
 - **b) 4 baho olish uchun talabaniъ bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
 - fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirisida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa meъyoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
 - **v) 3 baho olish uchun talabaniъ bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
 - fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
 - **g) quyidagi hollarda talabaniъ bilim darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baholanishi mumkin:**
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
 - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida maълumot

A7	Asalarilarning oʻgʻirliklari, asalari oilasining kasalliklari	
A8	Asalarilarda moddalar almashinuvi buzilishi kasallikalri tashxisi, davolash va oldini olishning zamonaviy usullari	
A9	Arilarni oziqlantirish qoidalarining buzilishidan kelib chiqadigan kasalliklarini aniqlash va oldini olish usullari.	
A10	Asalarilarda uglevod yetishmovchiligi tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A11	Asalarilarning alimentar diareyasi.	
A12	Asalarilarning gipovitaminozlari, tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A13	Asalarilarni och qolishi kasalligining tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A14	Asalarilarning oqsil distrofiyasi. Asalarilarning oqsil distrofiyasi kasalligi etiologiyasi, diagnostikasi, davolash va oldini olish.	
A15	Asalarilarni pestisidlardan zaharlanishlarining tashxisi, davolash va oldini olish usullari	
A16	Sharbatdan zaharlanish kasalligining diagnozi, davolash va oldini olish usullari.	
A17	Gul changidan zaharlanish kasalligi diagnoz va differensial diagnozi, davolash va oldini olish usullari.	
A18	Osh tuzidan zaharlanishining sabablari, belgilari, kechish xususiyatlari, diagnoz va differensial diagnozi, davolash va oldini olish usullari.	
A19	Asalarilarning ishlab chiqarish chiqindilari bilan zaharlanish kasalliklari tashxisi, davolash va oldini olish usullari	
A20	Asalarilarning ximyaviy toksikozlarining tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A21	Asalarilarning saqlash sharoitlari buzilishi kasalliklarining oldini olish usullari.	
A22	Asalarilarning koʻpayish xususiyatlarining buzilishi kasalliklari.	
A23	Asalari lichinkalarining shamollashi tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A24	Asalari kasalliklarida oiladan namuna olish va tekshirishga joʻnatish	
A25	Pestisidlarning asalarilarga toksik tasirini baholash	
Mustaqil taʼlim (MT)		
1.	Asalarichilik toʻgʻrisidagi yangi farmoyishlar va qarorlar	6
2.	Respublikamiz olimlarining asalarichilikni rivojlantirishga qoʻshgan hissalari va ilm-fan yangiliklari	6
3.	Asalarilarning taraqqiyotidagi bosqich va davrlari	6
4.	Asalari oilalarining nobud boʻlishi sabablari va oldini olish usullari	6

5.	Asalari uyalaridagi harorat. Asalari lichinkalarining shamollashining sabablarini aniqlash usullari	6
6.	Asalarilarning o'g'irliklari, asalari oilasining kasalliklari	6
7.	Asalarilarda moddalar almashinuvi buzilishi kasalliklarining asosiy sabablari va oldini olishning zamonaviy usullari	6
8.	Asalarilarning alimantar diareya kasalligining sabablari patogenezi, davolash va oldini olishning zamonaviy usullari	4
9.	Asalarilarning saqlash sharoitlari buzilishi kasalliklarining etiologiyasi, patogenezi, davolash va oldini olish usullari	4
10.	Asalarilarning saqlash sharoitlari buzilishi kasalliklarining etiologiyasi, patogenezi, davolash va oldini olish usullari	4
11.	Arilarni saqlash va oziqlantirish qoidalarining buzilishidan kelib chiqadigan kasalliklarini aniqlash va oldini olish usullari	4
12.	Asalarilarda uglevod yetishmovchiligi tashxisi, davolash va oldini olish usullari	4
13.	Asalarilarning och qolish kasalligi etiologiyasi, diagnostikasi, davolash va oldini olish	4
14.	Asalarilarning gipovitaminozlari, tashxisi, davolash va oldini olish usullari	4
15.	Suvning haroratiga ko'ra baliqlarning kislorodga bo'lgan talabi, baliqlarda kimyoviy o'g'itlardan zaharlanishlarning laborator diagnostika qilishning zamonaviy usullari	4
16.	Asalarilarning ishlab chiqarish chiqindilari bilan zaharlanish kasalliklari tashxisi, davolash va oldini olish usullari	4
17.	Asalarilarning tuzli toksikozlarining etiologiyasi, klinik belgilari, davolash va oldini olish usullari	4
18.	Asalarilarda fitotoksikozlar diagnostikasi, sabablari, davolash va oldini olish usullari	4
19.	Asalarilarning pestisidlar bilan zaharlanishi tashxisi, davolash va oldini olish usullari	4
Jami		90

Asosiy adabiyotlar		
1.	Пчёлы. Болезни и вредители. Современное справочное пособие. Кокорев Н., Чернов Б. М.: ТИД. Континент-Пресс, 2005 год	
2.	Haqberdiyev P.S., Qurbonov F.I., Qarshiyeva V. Baliq va asalarilar kasalliklari. O'quv uslubiy qo'llanma. Navro'z. Samarqand, 2016 yil	
3.	Isamuhamedov A.I., Nikadambayev H.K. Asalarichilikni rivojlantirish asoslari. Sharq nashriyoti. Toshkent, 2013 yil.	
Qo'shimcha adabiyotlar		

1.	Mirziyoyev Sh.M. Birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish. O'quv qullanma. Toshkent, "Ma'naviyat" NMIU, 2021. – 280 b.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent. "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 52 b.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 36 b.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 b.
5.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
6.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
7.	Исамухамедов А.И., Никадамбаев Х.К. Асалари касалликлари ва зараркунандалари. Шарқ нашриёти. Тошкент, 2013 йил
8.	Кривсов Н.И. и др. Пчеловодство: Учебник - СПб.: Лан, 2010 год.
9.	Козин Р.Б. Практикум по пчеловодству. Р.Б. Козин, Н.В. Иренкова, В.И. Лебедев.- С-Пб., «Лан», 2005 год .
Axborot manbaalari	
1.	www.gov.uz -O'zbekiston Respublikasi hukumat portal.
2.	www.lex.uz -O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari Ma'lumotlari milliy bazasi
3.	www.Zivonet.uz .
4.	www.veterinariya.medsinasi.uz
5.	www.sea@mail.net21.ru
6.	www.veterinary@actavis.ru

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritish o'sha;
- fanning mavzularini bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida